

94/99/073
\$25

Ministerul Educației și Științei

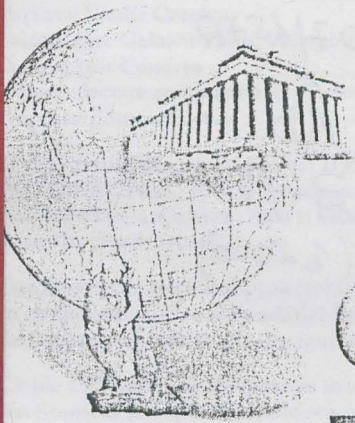
CURRICULUM NAȚIONAL
GHID METODOLOGIC DE IMPLEMENTARE
PENTRU ÎNVĂȚĂMÎNTUL LICEAL

2007/1570

Georg-Eckert-Institut BS78

1 167 861 5

Științe socio-umane

Istorie
Geografie
Filozofie
Psihologie

541561

3
(2000)

ucațional Pro Didactica
Chișinău 2000

Georg-Eckert-Institu.
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
- Bibliothek -

2007/1570

MD

Z-23

(1,2000)

CARTIER

Editura Cartier SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 24 83 68. E-mail: cartier@mdl.net

Editura Codex 2000 SRL, str. Paul Ionescu, nr. 6, sectorul 1, București.

Tel./fax: 01/223 44 88. GSM: 094 30 49 15.

Difuzare:

București: str. Paul Ionescu, nr. 6, sectorul 1.

Tel./fax: 01/223 44 88. GSM: 094 30 49 15.

Chișinău: bd. Mircea cel Bătrîn, nr. 9, sectorul Ciocana. Tel.: 34 64 61.

Centrul Educațional Pro Didactica, Str. Armenească, nr. 13, Chișinău, MD2012.

Tel.: 54 19 94, 54 25 56. Fax: 54 41 99

ȘTIINȚE SOCIO-UMANE. Istorie. Geografie. Filozofie. Psihologie. Curriculum național. Ghid metodologic de implementare pentru învățământul liceal.

Coordonatori - responsabili: Silvia Barbarov, Viorica Goraș-Postică.

Coperta: Vitalie Coroban

Lectori: Em. Galaicu-Păun, Valentin Guțu

Design: Igor Condrea

Tehnoredactare computerizată: Victoria Dumitrașcu, Igor Condrea

Prepress: Editura Cartier

© Ministerul Educației și Științei al Republicii Moldova, Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2000, pentru prezenta ediție.

Această ediție a apărut în 2000 la Editura Cartier.

Toate drepturile rezervate.

Lucrarea apare în cadrul proiectului "Elaborarea curriculum-ului liceal" cu sprijinul financiar al Fundației Soros-Moldova.

Realizarea proiectului a fost asigurată de Centrul Educațional Pro Didactica.

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Casa Cărții, bd. Mircea cel Bătrîn, nr. 9, sectorul Ciocana, Chișinău. Tel.: 34 64 61.

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tipărit în Republica Moldova de Combinatul Poligrafic Chișinău.

ISBN 9975-79-034-8

Cuvînt înainte

Îndrumarul pentru implementarea Curriculum-ului de liceu este adresat în primul rînd cadrelor didactice care aplică nemijlocit acest document la clasă.

Conceput ca un ghid practic care ar facilita și ar orienta demersul didactic propriu-zis, lucrarea vine în sprijinul persoanelor interesate atît cu explicații, deschideri de paranteze, accente la fiecare componentă de curriculum, cît și cu recomandări întru eficientizarea actului educațional desfășurat în baza Curriculum-ului.

Dintre multiplele probleme care apar odată cu implementarea Curriculum-ului, autorii insistă, în mod prioritar, asupra următoarelor:

- preliminariile conceptuale ale fiecărei discipline;
- avantajele noului curriculum față de programele precedente și facilitarea/ eficientizarea activității libere și creatoare a profesorului;
- specificul taxonomiei obiectivelor la fiecare disciplină, relația obiectiv general – obiectiv-cadru – obiectiv de referință – obiectiv operațional – obiectiv de evaluare;
- specificul componentei curriculare "Conținuturi", elemente de noutate;
- sugestii metodologice/ tehnologice pentru implementarea curriculum-ului, începînd cu recomandări concrete pentru planificarea calendaristică și terminînd cu sugestii pentru proiectarea zilnică; metode și tehnici/procedee prioritare;
- inovații în procesul de evaluare la disciplină, cerințe față de obiectivele de evaluare, mostre de obiective și tehnici netradiționale de evaluare, folosite cu preponderență la etapa liceală;
- libertatea profesorului în crearea și alegerea manualului și altor surse / materiale didactice suport.

Conceptorii de curriculum, în mod diferit la fiecare disciplină, explicitează pe paginile ce urmează ceea ce consideră de primă necesitate, ceea ce ar trebui să fie de maxim interes și, ceea ce, în opinia lor e mai dificil de înțeles / aplicat pentru profesori.

Ne-am dorit mult să continuăm, prin prezenta lucrare, dialogul început cu cadrele didactice și alte persoane interesate (inspectori, metodiști, autori de manuale), odată cu editarea Curriculum-ului.

Sîntem conștienți că s-au anticipat și s-au precipitat unele lucruri prin aplicarea Curriculum-ului începînd cu anul de studii 1999-2000. Dar, situația critică din învățămînt, inclusiv la capitolul "Curriculum", nu ne-a permis luxul de a ne pregăti pe îndelete, de a preveni eludarea anumitor bariere din calea schimbării. Încercăm să depunem eforturi pentru a ne pregăti, a învăța din mers, or, practica continuă a fi un dascăl și un sprijin de onoare pentru teorie.

Așteptăm părerile, sugestiile dvs vizavi de aplicarea Curriculum-ului și de necesitățile și problemele legate de aceasta pe adresa Centrului Educațional Pro Didactica.

Viorica Goraș-Postică

ISTORIA
ROMÂNILOR
ȘI
ISTORIA
UNIVERSALĂ

Autori:

Maia DOBZEU,
profesor de istorie,
Școala nr. 20, Chișinău

Galina GAVRILIȚĂ,
specialist principal,
Ministerul Educației și Științei

Tatiana NAGNIBEDA,
profesor de istorie,
Școala nr. 20, Chișinău

Preliminarii conceptuale ale Curriculum-ului liceal la istoria românilor și istoria universală

“Școpul învățămîntului istoric este îmbogățirea cunoștințelor despre umanitate și despre sine în umanitate, prin cunoașterea tuturor lucrurilor pe care le-au făcut oamenii totdeauna. Este o îmbogățire, o întregire și o înălțare a vieții fiecăruia”.

Nicolae Iorga

Reforma învățămîntului în Republica Moldova face parte din ansamblul de transformări structurale care definesc procesul de democratizare a societății. În contextul acestor reforme, reforma curriculară ocupă o poziție prioritară. Elaborarea curriculum-ului de bază și a celor disciplinare au reflectat pe deplin Concepția învățămîntului din Republica Moldova.

Etapa următoare în realizarea reformei a fost elaborarea Curriculum-ului liceal la istoria românilor și universală în același timp. Spre deosebire de programele elaborate pînă în prezent, Curriculum-ul la istoria românilor și universală a fost elaborat în baza următoarelor principii:

- constituirea curriculum-ului în jurul unor capacități și atitudini esențiale în formarea personalității (aceste capacități și atitudini sînt prezentate prin intermediul obiectivelor generale ale studierii istoriei în învățămîntul liceal și prin obiectivele de referință);
- structurarea obiectivelor de referință și a elementelor de conținut astfel încît să permită dezvoltări curriculare multiple (legate de profilurile liceelor, relația școală-societate, trasee individuale de aprofundare a domeniului etc.);

- adecvarea conținutului și a demersurilor educative la obiectivele generale ale liceului și ale ariei curriculare reprezentate de științe socio-umane;
- folosirea caracteristicilor de vîrstă și a intereselor elevilor în alegerea elementelor de conținut și în conceperea activităților de învățare;
- utilizarea modelului "trunchiului comun" atât în structurarea obiectivelor de referință, cît și în structurarea elementelor de conținut pe ani de studiu și în funcție de profiluri;
- îmbinarea principiului tematic cu principiul cronologic în proiectarea elementelor de conținut, în cadrul opțiunii pentru studierea concomitentă a istoriei românilor și istoriei universale pe parcursul celor trei ani ai liceului.

Actualul Curriculum de istorie a românilor și istorie universală pentru învățămîntul liceal urmărește dezvoltarea intelectuală pe baza cunoașterii trecutului și formării capacității de orientare în domeniul culturii universale, participarea activă și conștientă la promovarea valorilor general-umane și naționale, crearea unei personalități pregătite pentru viață, dezvoltîndu-i sentimentul de mîndrie pentru cultura poporului său și a respectul față de celelalte civilizații și culturi. Curriculum-ul la istoria românilor și universală va realiza favorizarea și stimularea sentimentului de identitate națională, descoperirea și crearea valorilor, încurajarea judecării morale, dezvoltarea propriului punct de vedere, a spiritului critic, dezvoltarea abilităților de rezolvare a conflictelor etc., lucru permis mai puțin de programele aflate în vigoare pînă în prezent.

Subcomponenta "Obiective" și "Conținuturi"

Învățarea istoriei în liceu se va realiza prin aplicarea unei metodologii de un registru larg. Profesorul și elevii vor aplica anumite metode de predare și învățare, care constituie căile de realizare a obiectivelor de referință în cadrul tuturor formelor de studiere a istoriei.

Obiectivele de referință reflectă dimensiunea axiologică a obiectivelor generale, acționînd intermediar între cele generale și operaționale. În Curriculum obiectivele de referință urmăresc progresul în achiziție de capacități pe ani de studii. Ca finalitate

pentru ambele profiluri servește trunchiul comun de obiective, asteriscul indicînd extinderea pentru aprofundare. Obiectivele de referință realizează o legătură între finalitățile educației și sarcinile concrete ale obiectivelor pedagogice atît de numeroase și variate. Ele orientează activitatea pedagogică, secvență cu secvență, și constituie criteriile de referință pentru aprecierea rezultatelor fiecărei secvențe. Pentru realizarea obiectivelor de referință servesc activitățile de învățare propuse.

În pregătirea sa pentru lecție, profesorul va operaționaliza obiectivele de referință, la nivelul fiecărei teme sau lecții de istorie. Obiectivele operaționale sînt definite în consens cu cele generale, de referință și specifice ale istoriei, cu obiectivele școlii și în concordanță cu finalitățile și obiectivele intermediare ale sistemului de educație. Componentele esențiale ale obiectivelor identificate sînt: stăpînirea materiei (cunoștințe de bază ale activității cognitive ale elevului, achiziționarea materialului informațional indispensabil - cunoașterea și înțelegerea proceselor superioare), transferul comportamentelor dintr-un context într-altul (capacitatea elevului de a utiliza cunoștințele asimilate în alte situații, fie similare, fie necesitînd combinația celor învățate), creativitatea și exprimarea (se raportează la capacitățile de comunicare, de abstractizare, de generalizare, precum și la posibilitățile de creație ale elevilor).

A operaționaliza înseamnă a efectua două operații indispensabile: *una de deducere* din obiectivele generale, de referință, specifice istoriei, din cele fundamentale și intermediare ale sistemului educativ a unor obiective mai concrete și *alta de traducere efectivă* a acestor obiective în planul acțiunii și al aplicării directe, adică în comportamente observabile.

Obiectivele operaționale sînt considerate cărămizile cu care se construiește întregul sistem educativ. Ele corespund unor capacități ce trebuie formate elevilor, unor modificări în comportamentul acestora pe care urmărim să le realizăm prin predarea fiecărei lecții, cu scopul de a-i învăța cum să stăpînească, să utilizeze informația punînd-o în serviciul formării propriei personalități.

În funcție de criteriile după care ne conducem în stabilirea obiectivelor lecției de istorie, există strategii raportate la:

- acțiunea profesorului;

- domeniul de cunoaștere vizat la lecția de istorie;
- subiectul ce se instruieste.

Metodele practice de operaționalizare a obiectivelor diferă după natura și numărul normelor indicate și de multiplele proceduri de operaționalizare a obiectivelor.

Vă prezentăm câteva proceduri care pot fi utilizate cu succes în precizarea obiectivelor concrete la lecția de istorie.

a) **Procedura lui Landsheere**

1. Cine va produce comportamentul dorit?
2. Ce comportament observabil va dovedi că obiectivul a fost atins?
3. Care este produsul acestui comportament (Performanța)?
4. În ce condiții trebuie să aibă loc comportamentul?
5. Pe temeiul căror criterii ajungem la concluzia că produsul este satisfăcător?

b) **Procedura lui Mager**

R. F. Mager precizează că un obiectiv operațional trebuie să îndeplinească următoarele exigențe:

1. Să identifice și să numească comportamentul final (ceea ce va face elevul);
2. Să definească condițiile în care trebuie să se producă comportamentul (ce este dat, care sînt restricțiile sau, totodată, și datele și restricțiile);
3. Să definească criteriile performanței acceptabile (Adaptat după Gh. Tănase, *Metodica predării - învățării istoriei în școală*, Iași, 1996, pag. 40 - 43).

Unul sau altul din procedeele descrise mai sus permit profesorului să formuleze obiectivele clare, care asigură eficiența predării-învățării la lecțiile de istorie.

Conținuturile publicate în Curriculum vin să ajute la realizarea obiectivelor-cadru și a celor de referință, fiind structurate în baza principiilor cronologic și tematic. Se propune un conținut-nucleu pentru numărul minim de ore, extinderea fiind notată prin asterisc. Conținuturile vizează elaborarea manualelor școlare și a altor materiale care facilitează învățarea: sinteze, culegeri, texte, crestomașii, atlase, caiete de exerciții speciale, tematici bibliografice, modele de cercetare, proiecte de studiu, teste documentologice etc.. Calitatea acestor materiale elaborate va depinde de:

- capacitatea de proiectare flexibilă a unităților de conținut conform standardelor de instruire cu valoare euristică maximă în condițiile individualizării activității și în contextul stabilirii corecte a relațiilor dintre secvențele/sarcinile didactice respective;
- capacitatea de stimulare a disponibilităților creative ale fiecărui profesor, în clasă și în afara clasei;
- capacitatea de activare a tuturor elevilor în clasă și în afara clasei prin deschiderea față de alte resurse de educație formală-nonformală.

Sugestii metodologice

Fiecare obiect de studiu utilizează cu precădere anumite metode, în dependență de obiectivele generale pe care tinde să le atingă. Numărul metodelor ce pot fi utilizate în predarea-învățarea istoriei este foarte mare, dar pentru veriga liceală se studiază, în primul rând, cele activ-participative de cercetare, investigare diversă, nivelul de predare-învățare la această treaptă fiind altul decât cel din veriga gimnazială. Obiectivele generale și de referință ale studierii istoriei românilor și universală în învățământul liceal vizează nu doar acumularea unui volum mai mare de informații ci și formarea unor capacități de prelucrare a informației, examinarea lor critică din numeroase perspective, determinarea valorii de ansamblu a ideilor pornind de la propriile nevoi și scopuri.

Metodele propuse în continuare vor ajuta profesorilor și elevilor să obțină ca procesul gândirii să devină în același timp conținutul predării-învățării istoriei în învățământul liceal. Lucrul esențial pe care trebuie să-l poată efectua liceenii este prelucrarea, interpretarea informației pe care o furnizează manualele școlare, lucrările istorice și alte surse suplimentare. Aceasta se va realiza dacă ei vor deține tehnicile de extragere a esențialului dintr-un text istoric, de completare a unui dosar istoric pentru un subiect, de comentare a unei hărți, fotografii, imagini, de interpretare a documentelor istorice, de asemănare a unui ansamblu de documente, de analiză a biografiei și activității unei personalități și de realizare a prezentării orale în baza informației cercetate.

■ Extragerea esențialului dintr-un text

Ce este un text?

Textul este o scriere destinată lecturii și analizei. Informațiile scrise în manualul de istorie sînt selectate pentru a-i informa pe elevi și a-i face să reflecteze asupra unui fapt, noțiuni sau probleme. Selectarea esențialului dintr-un text revine celui care studiază textul în profunzime.

• *Interesul de a studia un text*

1. În cursul predării profesorul citește textul, îl comentează și pune întrebări cu referire la cele citite. Dacă elevii vor ști să scoată esențialul dintr-un text, vor înțelege mai ușor demersul profesorului, vor putea răspunde la întrebările lui, vor putea cere explicații, vor rezuma, vor putea fi activi în cadrul activității didactice.
2. În cursul completării unui dosar elevii sînt nevoiți să citească numeroase scrieri asupra unui subiect. Extrăgînd esențialul din ele, le vor utiliza într-o manieră eficace fără a le recopia.
3. Amintirea cîtorva texte îi vor ajuta să illustreze expunerile orale.

Etapele de lucru:

1. Identificarea textului

Titlul, autorul, proveniența, timpul scrierii sînt indicatori pentru descrierea naturii textului.

2. Descrierea contextului în care a fost elaborat textul

Elevii își pun întrebări despre condițiile istorice în care a fost scris textul.

3. Citirea textului

Se vor concentra pentru a determina despre ce se vorbește în text.

Vor citi cu creionul în mîină pentru a determina planul, a nota cuvintele-cheie (localități, persoane, noțiuni). Vor căuta în dicționar cuvintele a căror semnificație nu o înțeleg.

4. Generalizarea conținutului textului

Elevii vor detecta temele abordate, modul lor de tratare, vor stabili relațiile dintre elementele problemelor.

5. Viziunea critică asupra textului

Elevii vor nota ce cred că lipsește în textul dat, ce este în contradicție cu cunoștințele lor.

6. Efectuarea unei scurte sinteze a textului

Trecînd o dată prin toate etapele precedente, absolut indispensabile, elevii vor putea în cîteva fraze să redacteze esențialul.

• *Erori ce trebuie evitate:*

- Să nu citească superficial, fără efort de concentrare și înțelegere, chiar dacă textul le pare simplu;
- Să nu creadă că dacă textul este scris, el "spune numai adevărul";
- Să nu parafrazeze textul și să nu copieze în loc să-l comenteze.

■ **Completarea unui dosar**

Ce este un dosar?

Un dosar este o reflecție organizată asupra unui subiect. Reflecția se bazează pe mai multe documente bine prezentate și comentate minuțios.

Interesul de a elabora un dosar.

Această activitate le va permite elevilor să-și aprofundeze cunoștințele într-un subiect, să acumuleze noi cunoștințe. Confruntînd un număr mare de documente, elevii vor învăța să le selecteze pe cele mai importante și mai originale.

Etapele de lucru:

1. *Reflectarea asupra marilor compartimente ale dosarului*

Același subiect poate fi tratat în diferite maniere. Întocmirea unei schițe inițiale de plan îi va face pe elevi să-și organizeze cercetările. Planul inițial poate fi modificat pe parcurs.

2. *Colectarea documentelor*

Documentele pot fi sub formă scrisă (articole, cărți, interviuri, tabele statistice ori sondaje), în formă de reprezentări grafice (scheme, hărți, grafice etc.), de documente iconografice (desene, caricaturi, afișe, fotografii, tablouri) etc. În momentul colectării elevii trebuie să-și noteze sursele și datele acestor documente.

3. *Selectarea critică a documentelor*

Elevii trebuie să reexamineze documentele, să studieze informațiile din ele, să le compare pentru a evita repetările și contradicțiile pe care nu le pot explica.

4. *Clasificarea informațiilor și alcătuirea unui plan definitiv*

Este necesar ca elevii să revină la schița inițială a planului,

modificînd-o în lumina documentelor selectate. Documentele sînt clasificate conform planului. Fiecare document se completează cu un mic comentariu personal.

■ Interpretarea documentului

1. *Prezentarea documentului:*

- natura documentului;
- autorul;
- data, timpul cînd a fost scris (emis);
- circumstanțele istorice în care a apărut documentul.

2. *Analiza textului:*

- citirea textului și notarea temelor (problemelor) abordate;
- regruparea problemelor în ordinea logică a explicației fără a o respecta pe cea din text;
- prezentarea acestor probleme printr-o sinteză de 2-3 fraze;
- alcătuirea planului explicației;
- analiza problemelor principale.

3. *Explicația:*

- regruparea pasajelor din document în dependență de ideile tratate;
- determinarea legăturii cauzale dintre idei;
- explicarea sensului fiecărui pasaj din document;
- determinarea exactă a faptelor care corespund aluziilor din document (în cazul cînd ele există).

4. *Aprecierea valorii documentului:*

- precizarea importanței din document;
- relevarea erorilor evidențiate în document;
- găsirea omiterilor, comparînd informațiile din documentul dat cu alte documente ce se referă la același subiect.

■ Examinarea unui ansamblu de documente

Istoria se scrie nu numai în baza unui document, ci a tuturor documentelor existente. Pentru tratarea obiectivă a unui subiect e nevoie de interpretarea mai multor documente ce prezintă evenimentul dat.

Etapele de lucru:

1. *Analiza și interpretarea fiecărui document în parte*

Elevii trebuie să aibă idei clare asupra naturii fiecărui document, autorilor lor, timpului cînd au fost scrise, circumstanțelor

de redactare.

2. *Examinarea informațiilor pe care le furnizează fiecare document în parte:*

- notarea elementelor pe care le aduce fiecare document în cunoașterea subiectului ce-i interesează pe elevi;
- regruparea notițelor în jurul fiecărei idei.

3. *Organizarea ideilor într-un plan care permite elevilor să formuleze un răspuns argumentat la întrebările apărute în documentele precedente*

4. *Alcătuirea unui text sintetizat care ar constitui un răspuns la subiectul propus, bazându-se pe informațiile furnizate de analiza documentelor propuse*

■ Comentarea unei hărți

Etapele de lucru:

1. Identificarea hărții

Elevii vor determina dacă harta se referă la timpul prezent ori la trecut (perioada la care se referă harta). Dacă harta se referă la un eveniment din trecut este important ca elevii să identifice când a fost realizată. Fiind realizată în epoca la care se referă harta, este un document istoric, ea dezvăluie informații și date pe care elevii le vor putea folosi.

Elevii vor verifica dacă pe hartă figurează sursă de informație după care este reprodusă harta.

2. Determinarea și însușirea codului hărții

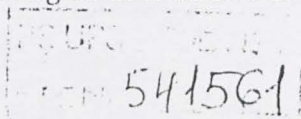
Codul folosit este explicat în legenda hărții. Cu ajutorul codului elevii vor putea citi harta.

Harta cuprinde semne simple (puncte, pătrate, cercuri etc.) de talie variabilă pentru focalizarea fenomenelor exacte (orașe spre exemplu), linii pentru a indica limite (frontiere etc.), zone vopsite sau hașurate de intensitate variabilă pentru a localiza fenomene întinse (arii religioase etc.) și săgeți de grosimi și culori diferite pentru a indica extinderea și mișcarea unui fenomen (deplasarea populației etc.). În legendă figurează și o scară care permite măsurarea spațiului reprezentat, evaluarea distanțelor.

3. Descrierea hărții

Citind harta elevii:

- vor evidenția elementele dominante și secundare, apoi vor distinge locurile menționate o singură dată de cele care se

suprapun. Elevii trebuie să stabilească în egală măsură legătura dintre diferite informații relevante.

4. Interpretarea hărții

Elevii vor căuta explicarea repartizării în spațiu a tuturor datelor, informațiilor. Ei nu trebuie să uite că o hartă urmează a fi pusă în legătură cu faptele cunoscute deja. Înțelegerea și analiza hărții istorice presupune și cunoașterea temei pe care o reprezintă.

■ Interpretarea imaginii

1. De ce utilizăm imaginile?

Toate imaginile furnizează informații:

- despre epoca în care au fost realizate;
- despre ceea ce a dorit să exprime autorul.

2. Cum explorăm o imagine?

Este important ca elevii să-și pună întrebări referitor la:

- natura imaginii (este o fotografie, un montaj, un desen, o figură, o afișă de propagandă, o caricatură, un document de reportaj?);
- timpul când a apărut ea (cărui eveniment îi corespunde?);
- imaginea propriu-zisă (cum este constituită, care-s elementele ce stau la bază, ce sens îi dă textului pe care îl însoțește?).

■ Comentarea unei fotografii

Fotografia și istoria

Istoricul este interesat de cercetarea tuturor felurilor de imagini. Consultând arhivele, el scoate informații despre societate nu numai din documente scrise, dar și din fotografii.

În comentarea unei fotografii se aplică demersul istoric: identificarea documentului, descrierea, comentarea, critica și concluzionarea. Obiectivul exercițiului constă în exprimarea exactă a ceea ce se vede depășind impresiile de la prima vedere.

Etapele de lucru:

1. Identificarea fotografiei

Plasînd-o în timp (elevul determină cînd a fost făcută) și în spațiu (o localizează), consultînd însemnările din titlu, legendă sau de pe fotografie chiar, elevul adună informație despre autor, folosind suportul didactic (locul de publicație, revista, cartea, manual etc.). Aceasta le va permite elevilor să stabilească

contextul care poate fi completat cu cunoștințe proprii sau cu diverse documente.

2. Descrierea cu precizie a fotografiei

Elevii trebuie să descrie ceea ce văd, străduindu-se să scoată maximum de informații din observarea fotografiei. Mai întâi elevii vor prezenta fotografia în ansamblu. Trecând plan după plan, elevii vor inventaria toate elementele ei. În final, elevii se vor referi și la aspectele tehnice: claritatea fotografiei, culorile, construcția, unghiul de vedere, distanța dintre fotografie și subiect etc.

3. Comentarea fotografiei

În baza observațiilor anterioare, elevii vor face deducții asupra fotografiei. Ei vor interpreta fotografia, punându-și întrebări referitor la intențiile fotografului, despre eventualele simboluri, despre corespunderea titlului cu imaginea din fotografie. Apoi vor aprecia fotografia.

Nu vor ezita să facă unele notițe despre problemele apărute pe parcursul examinării și comentării, despre ceea ce nu li se pare, dar pentru a critica fotografia.

4. Concluziile

Elevii vor trebui să noteze impactul fotografiei, importanța, valoarea ei de manifestare.

Erori ce trebuie evitate:

- fotografia nu trebuie considerată o realitate neutră, ea transmite viziunea fotografului asupra problemei;
- fotografia nu trebuie comentată fără ca elevii să se intereseze de contextul în care a fost făcută și fără o descriere prealabilă a imaginii.

■ Studierea biografiei unei personalități

“Oamenii cu însemnătate istorică generală sînt acei ale căror scopuri au valoare universală”

G. W. Hegel

Pentru studierea biografiei unei personalități este necesar ca elevii:

- să caute informații în manualele școlare, dicționare, lucrări istorice etc. despre personalitatea care îi interesează;
- să evidențieze evenimentele principale din viața per-

sonalității;

- să plaseze toate informațiile în ordine cronologică (în formă de axă sau friză cronologică).

Etapele de lucru:

1. Determinarea perioadei și contextului general în care a activat personalitatea

2. Selectarea informației

Elevii vor căuta informații în manualele școlare, în lucrările istorice, reviste și alte surse despre personalitatea dată. Vor căuta documente legate de activitatea nemijlocită a personalității alese. Vor examina lucrările, operele scrise de personalitatea în cauză.

3. Studiarea și sistematizarea informațiilor

Elevii vor examina materialele selectate și vor evidenția evenimentele principale din viața personalității. Vor plasa toate informațiile în ordine cronologică. Vor alcătui un plan în baza căruia vor analiza biografia și activitatea personalității.

4. Generalizarea fiecărui punct din plan

■ Pregătirea unei prezentări orale

Ce este o prezentarea orală?

Prezentarea orală este un discurs structurat ce conține:

- a) o introducere (se prezintă subiectul, problemele, planul de idei al conținutului etc.);
- b) o descriere a subiectului (2-3 părți);
- c) concluzii generalizatoare asupra celor expuse.

Etapele de lucru:

1. Determinarea subiectului

Elevii vor citi informațiile. Vor găsi cuvintele-cheie, datele cronologice importante, limitele etc.

2. Enumerarea ideilor principale și a problemelor care vor servi drept ghid pentru reflecție

Elevii își vor nota aceste idei.

3. Structurarea informațiilor

Elevii își vor sistematiza cunoștințele asupra subiectului. Utilizând în discurs nu numai cunoștințele școlare (din manuale), dar și din articole, lucrări istorice etc.

4. Întocmirea unui plan

Elevii vor formula o scurtă introducere. Își vor nota fiecare idee

pe care vor să o abordeze. Elevii vor formula anumite concluzii asupra celor expuse.

5. *Exprimarea orală a rezultatelor investigației*

Elevii vor vorbi corect și clar. Vor evita familiaritatea, pauzele. Vor încerca să se detașeze de textul scris, să se exprime liber. Vor evita confuziile de vocabular. Vor utiliza corect termenii istorici.

■ **Metoda SINELG (Sistemul Interactiv de Notare pentru Eficientizarea Lecturii)**

Această metodă îi va ajuta pe elevi să rămână implicați pe tot parcursul lecturii, să urmărească în mod activ înțelegerea celor citite, să se implice cognitiv în procesul lecturii.

Pe parcursul lecturii profesorul va propune elevilor să facă următoarele semne pe marginea textului:

- "v" - se va bifa dacă informația aflată confirmă ceea ce știau;
- "-" - se va bifa dacă o anumită informație pe care au citit-o contrazice sau diferă de ceea ce știau;
- "+" - se va bifa dacă informația este total nouă;
- "?" - se va bifa dacă găsesc informații care li se par confuze sau dacă doresc să afle ceva adăugător despre un anumit lucru.

Astfel, pe parcursul lecturii, elevii vor fixa patru semne în funcție de cunoștințele și înțelegerea proprie. Nu e nevoie să fie însemnat fiecare rând sau idee prezentată ci să se procedeze în așa fel ca semnele să fie relevante pentru fiecare elev.

După lectură, textul poate fi discutat în clasă.

■ **Tehnica cubului (Cowan și Cowan, 1980)**

Este o strategie de înșățare care facilitează examinarea unei teme din diferite puncte de vedere. Aceasta implică utilizarea unui cub cu diferite indicații-cheie pe fiecare latură a cubului. Indicațiile-cheie sînt: descrie, compară, asociază, analizează, aplică, găsește argumente pro și contra.

- descrie: descrie subiectul în linii generale (trăsături, caracteristici etc.);
- compară: găsește elemente comune și deosebite ale subiectului cu alte subiecte ce le-ai studiat;
- asociază: gîndește-te la subiectul studiat, asociază-l cu alte subiecte, evenimente;
- analizează: divizează subiectul în mai multe elemente din

care este alcătuit și examinează detaliile;

- aplică: spune cum poate fi utilizat subiectul?
- evaluează: apreciază subiectul, exprimându-ți atitudinea față de el.

După descriere, elevii își împărtășesc răspunsurile pentru fiecare latură a cubului. Aceasta se poate face la început cu un partener. Fiecare alege trei laturi ale cubului și va citi ce a scris despre ele, cu referință la subiect, partenerului său.

Cînd se discută, e bine să se respecte ordinea laturilor propusă mai sus, care sînt prezentate în *crescendo*: de la o formă de gîndire mai simplă la un mai complicată.

Metodele prezentate reprezintă sugestii pentru profesori pe baza cărora ei pot să găsească modalități didactice variate. Totodată ele nu trebuie să conducă la ideea că la lecție se poate folosi numai o metodă sau alta.

Prezentarea a fost făcută analitic, pentru a sugera, în special care dintre metodele și procedeele didactice au, în cazul respectiv eficiența mai mare. Eficiența lecției va spori dacă metodele și procedeele didactice vor fi utilizate într-un sistem adecvat conținutului temei.

Recomandări pentru proiectare

Model de proiectare anuală pentru profilul real la istoria românilor în clasa a XI-a:

Nr. d/r	Obiective - cadru	Conținutul tematic	Eșalonarea în timp	
			Nr. de ore	Data, săptămîna
10	• Utilizarea și interpretarea surselor istorice și istoriografice; • Analiza și interpretarea cauzalității și schimbării în istorie; • Îmbogățirea limbajului de specialitate și utilizarea acestuia în comunicare; • Înțelegerea și reprezentarea timpului și spațiului în istorie; • Formarea și dezvoltarea valorilor și atitudinilor.	Desăvîrșirea constituirii statului unitar român (inceputul secolului al XX-lea).	4	

Model de proiectare semestrială pentru profilul real la istoria românilor în clasa a XI-a:

Nr. d/r	Obiective de referință	Conținutul tematic	Eșalonarea în timp		Strategii didactice		Evaluarea		Observații
			Nr. de ore	Data	Metode	Mijloace	Instrumente	Mod de valorificare	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.1	Să explice și să argumenteze cauzele proceselor și evenimentelor istorice	Politica externă a României la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea	1		Analiza informației. Argumentarea		Tehnica cubului	Aprecierea capacității de analiză, sinteză, aplicare a cunoștințelor	
10.2	Să interpreteze documente istorice ale epocii moderne a românilor	România în primul război mondial	1		Lucrul cu documentele istorice. Lucrul cu harta.	Documente istorice. Harta "Primul război mondial"	Interpretarea documentelor, hărții.	Analiza interpretărilor.	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.3	Să alcătuiască comunicări în baza informațiilor suplimentare la tema dată, utilizând limbajul istoric. Să aprecieze contribuția personalităților istorice în procesul schimbărilor sociale și de mentalitate.	Mișcarea de eliberare națională în Basarabia în anii 1917-1918.	1		Alcătuirea comunicărilor orale (aprecierea personalităților).		Prezentarea orală.	Aprecieră prezentărilor orale	
10.4	Să cunoască particularitățile spațiului istoric în epoca modernă.	Desăvârșirea statului național unitar.	1		Extragerea esențialului dintr-un text. Alcătuirea sintezelor. Plasarea pe hartă a evenimentelor.		Discuție ghidată	Aprecieră implicației în discuție.	

Model de proiectare anuală pentru profilul umanist la istoria românilor în clasa a XI-a:

Nr. d/r	Obiective - cadru	Conținutul tematic	Eșalonarea în timp	
			Nr. de ore	Data, săptămîna
10	• Analiza și interpretarea cauzalității și schimbării în istorie; • Utilizarea și interpretarea surselor istorice și istoriografice; • Dezvoltarea capacităților de <i>investigare și a deprinderilor de muncă intelectuală</i>; • Interpretarea și reprezentarea timpului și spațiului istoric; • Formarea și dezvoltarea valorilor și atitudinilor.	Desăvîrșirea constituirii statului unitar român (începutul secolului al XX-lea).	6	

Model de proiectare semestrială pentru profilul umanist la istoria românilor în clasa a XI-a:

Nr. d/r	Obiective de referință	Conținutul tematic	Eșalonarea în timp		Strategii didactice		Evaluarea		Observații
			Nr. de ore	Data	Metode	Mijloace	Instrumente	Mod de valorificare	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.1	Să determine legăturile cauzale existente între evenimentele și fenomenele din istoria românilor și cea universală în epoca modernă.	Diplomația română la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX.	1		Cercetarea surselor istorice	Dosarul cu materiale asupra problemei, alcătuit anterior de elevi.	Discuție ghidată	Aprecierea implicației în discuție.	
10.2	Să utilizeze în construirea discursurilor informațiile dobândite din documentele istorice ale epocii studiate.	Poziția României față de primul război mondial. Pregătirea diplomatică și militară a războiului.	1		Lucrul cu documentele istorice. Construirea discursurilor în grup.	Documentele Consiliului de Coroană din 21 iulie/3 august 1914	Prezentarea discursurilor.	Aprecierea discursurilor.	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.3	Să determine legăturile cauzale existente între evenimentele primului război mondial ce se referă la România și la celelalte state beligerante.	România în primul război mondial.	1		Alcătuirea axei cronologice cu evenimentele legate de participarea României în primul război mondial. Includerea ei în friza cronologică a primului război mondial.	Istoria României în date.	Comentariile axelor și a frizei cronologice.		
10.4	Să construiască un discurs analitic, utilizând procedee de demonstrare a tezelor.	Mișcarea de eliberare națională în Basarabia în anii 1917-1918.	1		Construirea discursurilor istorice în mod individual.		Discuție "Panel"	Aprecierii participării la discuție.	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.5	Să analizeze contribuția personalităților istorice în procesul schimbărilor sociale și de mentalitate.	Sfatul Țării. Unirea Basarabiei cu România.	1		Alcătuirea unui eseu structurat.				Analiza eseurilor.
10.6	Să argumenteze transformările produse în spațiul istoric pe parcursul evoluției societății.	Desăvârșirea constituirii statului unitar național. Însemnătatea istorică a unirii.	1		Interpretarea hărții istorice. Determinarea legăturii cauzale.	Harta "România în perioada războiului pentru întregirea națională"	Test (itemi cu alegere duală).		Analiza testului.

Proiect de lecție

Data:

Disciplina:

Istoria românilor

Clasa:

a XI-a

Subiectul lecției:

Poziția României față de primul război mondial. Pregătirea diplomatică și militară a războiului.

Tipul lecției:

Lecție de asimilare a cunoștințelor.

Obiectivul general:

Analiza poziției forțelor politice din România față de primul război mondial și pregătirea pentru participarea la război.

Dezvoltarea capacității de interpretare a documentelor și de utilizare a informațiilor dobândite din documente în discursurile elevilor.

30 Mijloace de învățămînt: Documentele de la Consiliul de Coroană din 21 iulie / 3 august 1914.

Hărți:

“Europa în anii primului război mondial”, “România în perioada războiului pentru întregirea națională”.

Obiectivele operaționale:

1. Să explice caracterul actului încheiat între România și Puterile Centrale în 1883 utilizînd cunoștințele anterioare.
2. Să interpreteze documentele Consiliului de Coroană din 21 iulie / 3 august 1914.
3. Să construiască un discurs, utilizînd informațiile extrase din documente, în care să prezinte una din pozițiile profilate la Consiliul de Coroană vizavi de intrarea României în război.
4. Să explice motivele care au determinat intrarea României în război.

Desfășurarea lecției:

Nr. d/r	Momentele lecției	Obiectivele propuse	Tehnologia realizării	Conexiunea inversă	Timpul
I.	Momentul organizatoric				1 min.
II.	Revitalizarea cunoștințelor necesare dobândirii noilor cunoștințe: • Explicați caracterul actului încheiat între România și Puterile Centrale.	O. 1	Discuție	Dezvăluie caracterul defensiv și secret al tratatului enumerând părțile pozitive și dezavantajele lui.	4 min.
III.	Predarea - învățarea temei noi: 1. Poziția României față de primul război mondial. • Interpretați documentele Consiliului de Coroană (vezi anexa cu documente). • Determinați poziția pe care o prezintă fiecare set de documente. • Prezentați poziția forțelor politice din România față de primul război mondial folosind argumentele extrase din documente. Reflecții: • Adoptind neutralitatea, România a încălcat sau nu prevederile tratatului	O. 2	Lucrul în grup asupra interpretării documentelor.	Interpretează documentele în baza algoritmului de cercetare și interpretare a documentelor.	15 min.
		O. 3.	Scrierea discursurilor utilizând informațiile din documente.	Prezintă discursurile favorabile intrării în război, de expectativă, de neutralitate.	10 min.
			Conversație euristică.	Argumentează ideea că n-a fost încălcat	5 min.

Nr. d/r	Momentele lecției	Obiectivele propuse	Tehnologia realizării	Conexiunea inversă	Timpul
	încheiat cu Puterile Centrale în 1883? • Având în vedere mișcarea națională și politică românească internă, era posibilă o alianță cu Puterile Centrale în război? 2. Pregătirea diplomatică și militară a războiului. • Analizând activitatea lui I.I.C.Brătianu, motivați de ce diplomația românească în 1916 a atins punctul său culminant. • Prin ce se motivează interesul țărilor Antantei față de atragerea României în război?	O. 4	Analiza textului din manual Discuție	tratatul cu Puterile Centrale din 1883. (România n-a fost consultată cu privire la începerea războiului.) Brătianu amîna mereu intrarea României în război pentru a găsi momentul oportun. Avîndu-se în vedere raporturile de forțe pe fronturi, țările Antantei au cerut României să intre în război acum ori niciodată. Credeau că România întregită teritorial va opri penetrația Rusiei spre Balcani. Italia privea România ca aliat contra slavilor.	7 min. 3 min.

Nr. d/r	Momentele lecției	Obiectivele propuse	Tehnologia realizării	Conexiunea inversă	Timpul
	Descoperiți motivația lui I.I.C.Brătianu de intrare a țării în război alături de țările Antantei.		Investigarea documentelor - învățarea prin descoperire	Rusia credea România capabilă să-i ușureze drumul spre Balcani. Constituirea statului unitar român.	
IV.	Tema pentru acasă: Explicați situația: În 1883 România a semnat un tratat cu Puterile Centrale; în 1914 s-a declarat neutră pentru ca în august 1916 să semneze aderarea la Antanta, alianță politico - militară potrivnică Puterilor Centrale.		Scriere liberă.	Explicarea situației.	

*Consiliul de Coroană din 21
iulie / 3 august 1914 și neutra-
litatea României.*

Sinaia.

Pledînd îndelung, patetic și din convingere în favoarea continuării alianței cu Puterile Centrale și pentru intrarea în război alături de acestea Carol I sublinia:

“O politică de sentiment îmi pare inadmisibilă într-un moment în care soarta întregii Europe este în joc, a Europei în care România a devenit datorită înțelepciunii sale politice, un factor atît de impórtant. Prudența este o mare virtute, dar ea nu trebuie impusă prea departe în orele de suprem pericol și hotărîrea primează înainte de toate... Această alianță (cu Puterile Centrale, n.a.) ne-a asigurat în ultimele decenii foloase netăgăduite, a o părăsi azi ar însemna a pierde beneficii de 30 de ani de muncă și roade (...) Neutralitatea este o soluție rea, care va face ca România să piardă înalta situație pe care a cîștigat-o (...). Eu mă voi supune majorității. Sînt un rege constituțional și nu voi declara singur războiul.”

Apud, ROMÂNIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL, p. 35-36.

*Românii din Transilvania ne
îngrijorează mai puțin!*

P.P.Carp

“...În vădit dezacord și pentru a determina alt curs dezbaterilor, P.P.Carp s-a declarat deschis și categoric în favoarea coaliției propuse de rege: “Eu fără nici o clipă de ezitare cer să mergem cu Tripla Alianță (...). Ni se vorbește de opinia publică. Nu mă preocupă. Datoria omului de stat e să conducă el opinia publică, nu să se lase tîrît de această opinie publică. Opinia publică îi va fi, în urmă, recunoscătoare, că nu s-a luat după rătăcirile ei (...). Românii din Transilvania ne îngrijorează mai puțin. Regele

a vorbit în limbajul datoriei și onoarei, trebuie să-l urmăm. Avem un tratat, România trebuie să-și țină angajamentele.”

Apud, ROMÂNIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL, p. 36.

Anexa 3

Care sînt interesele României?

P.P.Carp

“Nu putem rămâne neutri, nici din punctul de vedere moral, fiindcă avem angajamente externe și trebuie să le respectăm, dacă vrem să ne mai putem prenumăra printre statele civilizate (...). De altfel, de ce să ne mai gîndim și să ne mai sfătuim, victoria Triplicei (Triplei Alianțe) e sigură și indiscutabilă (...) Care sînt interesele României? Ele nu cer numai să privim la o luptă de care depinde viitorul nostru, ele cer să ajutăm din toate puterile noastre triumful germanismului, care e triumful nostru (...).”

I.G.Duca, 3 AUGUST 1914, CONSILIUL DE COROANĂ DE LA SINAIA, în “Magazin istoric”, nr. 1 / 1976, p. 42.

Anexa 4

*Orice altă politică e menită
să întîlnească dezaprobarea
opinieii publice.*

Nicolae Iorga

“Nicolae Iorga, aprig militant pentru cauza națională, se pronunță categoric contra alianței cu Austro-Ungaria și pentru neutralitate: Dacă soarta rea a omenirii va da, ca o urmare a conflictului cu Austro-Ungaria, oribilul război general, naționaliștii democrați nu pot înțelege că forțele cu greu adunate ale României să fie risipite în aventuri lîngă un stat a cărui politică internă a fost întotdeauna dominată de tendința scăderii și slăbirii elementului românesc cuprinsă în el, precum e Austro-Ungaria (...). Orice altă politică e menită să întîlnească dezaprobarea opiniei publice”.

“Neamul românesc”, an IX, nr. 28, din 20 iulie 1914, p. 1.

Anexa 5

O singură soluție - neutralitatea armată.

Take Ionescu

Take Ionescu (conservator democrat): "Nu sîntem angajați, ne putem deci rosti în deplină libertate așa precum interesele țării o cer. De pacea de la București nu mă preocup întrucît consider că tratatul de la București e virtual desființat. Nu mai stă în puterea noastră nici să-l apărăm, nici să-l nimicim, el se pierde în vârtejul întregii chestiuni europene. De altminteri nu aceasta e chestiunea care se pune prin izbucnirea războiului mondial (...) După o lungă și dureroasă meditație nu văd cu putință pentru România decît o singură soluție - neutralitatea armată".

"Curierul", an V, nr. 1762, din 24 decembrie 1932, p. 7;
ROMÂNIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL, p. 38.

Anexa 6

Sentimentul public, aproape în unanimitate, e împotriva războiului.

I.G. Duca

I.G. Duca relatează, cu mai multă obiectivitate, afirmațiile șefului Partidului Liberal, al cărui dovedit partizan era: "Noi cerem ca România să rămînă neutră. Tratatul, precum s-a dovedit nu ne obligă, dar chiar dacă ne-ar obliga, România nu poate admite ca aliații ei să dispună de soarta ei fără ca măcar să-și fi dat osteneala de a ne vesti. Sentimentul public, aproape în unanimitate, e împotriva războiului. Apoi soarta românilor de peste munți, idealul național al românismului, sînt chestiuni pe care un guvern nu le poate nesocoti. Dacă în lucrările mici se poate trece peste sentimentul public, în ceasurile mari ale vieții noastre naționale, oamenii de stat trebuie neapărat să țină seama de voința poporului. Să rămînem, deci, neutri. E probabil că și Italia va avea aceeași atitudine. Să așteptăm desfășurarea evenimentelor. După toate prevederile, războiul va fi probabil lung. Vom mai avea deci prilejul să ne mai spunem cuvîntul."

"Curierul", lucr. cit., p. 7;
ROMÂNIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL, p. 39.

*Declarația lui Ion I.C.Brătianu, făcută în
Consiliul de Coroană de la Sinaia, convocat
pentru stabilirea atitudinii României față de
beligeranți.*

Sinaia, 3 august 1914

"Noi cerem ca România să rămână neutră. Tratatul, precum s-a arătat, nu ne obligă, dar chiar dacă ne-ar obliga, România nu poate admite ca aliații săi să dispună de soarta ei, fără măcar să-și fi dat osteneala de a ne vesti. Austria și Germania au pregătit războiul și l-au declarat. Nu ne-au făcut cinstea să ne comunice să luăm armele alături de ele.

Un stat ca al nostru, care a intrat în alianță ca un stat suveran și pe picior de egalitate, nu poate primi să fie tratat în asemenea chip. Aceasta n-a fost concepția nici a celor care acum 30 de ani au legat soarta noastră de a Triplei Alianțe, și nu poate fi nici gândul celor răspunzători azi de destinele Regatului.

Pe de altă parte, România nu ar putea să admită să ia armele într-un război a cărui cauză este tocmai nimicirea unei națiuni mici.

Sentimentul public e aproape în unanimitate împotriva războiului.

Chestiunea românilor din Ardeal domină sentimentul public. Ea a fost pururea punctul negru al Alianței. În ultima vreme Austro-Ungaria a făcut totul ca să înăsprească pînă într-atîta lucrurile încît să rupă cu desăvîrșire legătura sufletească a Alianței.

Soarta românilor de peste munți, idealul național al românismului, sînt chestiuni pe care un guvern nu le poate nesocoti. Dacă în lucrările mici se poate trece peste sentimentul public, în ceasurile mari ale vieții noastre naționale oamenii de stat trebuie neapărat să țină seama de voința poporului. Nu se poate face un război în vremurile de azi, cînd acest război nu este înțeles, nu este aprobat de conștiința națională.

Să rămînem deci neutri. E probabil că și Italia va avea aceeași atitudine. Să așteptăm desfășurarea evenimentelor. După toate prevederile, războiul va fi probabil lung. Vom mai avea deci prilejul să ne mai spunem cuvîntul."

DISCURSURILE LUI ION I.C.BRĂTIANU, IV, p. 306-307.

Sugestii de evaluare

Nuanțarea mai bogată și utilizarea suplă a formelor, metodelor și tehnicilor de evaluare în raport cu obiectivele pedagogice mărite și cu specificul istoriei ca obiect de învățămînt constituie altă problemă de mare actualitate. Examinarea, aprecierea și notarea rezultatelor obținute la istorie sînt pentru profesor și elev spectrele cele mai concrete ale evaluării ca etapă distinctă, de bilanț, dar și ca parte constitutivă a procesului de predare - învățare - evaluare, în care se constată competențele și seerarhizează valorile, se adoptă noi măsuri pentru viitoarea perfecționare a studierii istoriei în liceu.

Realizarea obiectivelor vizate în Curriculum-ul de istorie a românilor și universală pentru învățămîntul liceal nu poate fi evaluată doar prin metodele tradiționale, de aceea profesorul va utiliza mai multe metode de alternativă. Ele vor permite evaluarea procesului de învățare, cît și a produselor realizate de elevi.

Vom prezenta în continuare unele din metodele netradiționale de evaluare:

■ Tehnica prezentării orale

În procesul prezentării orale elevii sînt solicitați să pregătească un discurs oral de 10-15 minute. Profesorul le poate propune o listă de teme cu caracter general indicîndu-le să vorbească despre una din ele. Temele formulate trebuie să stimuleze formarea unor opinii proprii ale elevilor.

Evaluarea prezentărilor se va efectua ținîndu-se cont de următoarele criterii:

- Precizarea importanței temei;
- Capacitatea de a desprinde cele mai esențiale idei și detalii;
- Selectarea argumentelor în susținerea ideilor;
- Prezentarea generalizărilor;
- Exprimarea opiniilor proprii față de problema abordată;
- Reafirmarea și accentuarea mesajului cu care trebuie să rămînă publicul.

■ Discuția (în) panel

Panelul este un grup de 5-7 persoane care poartă o discuție informală (fără un plan impus, dar și fără permisiunea de a citi de pe notițe sau din cărți) pe o temă propusă pe loc sau pregătită

minuțios, în fața unui auditoriu (clasă), care asistă în tăcere, avînd permisiunea să participe numai prin mesaje scrise (bilețele) pe care le expediază spre un injector de mesaje (de obicei profesorul își asumă acest rol). Mesajele nu sînt semnate, deși profesorul le poate cere elevilor să le semneze, pentru a pune note mari celor care pun întrebări inteligente sau aduc completări valoroase. Mesajele conțin : întrebări, corectări, completări, atitudini ale celor din bancă față de ceea ce discută panelul și față de modul în care se poartă discuția.

Din cînd în cînd (la 10-15 minute), injectorul citește cu voce tare bilețelele, pe care între timp le-a clasificat după anumite criterii.

Panelul continuă discuția, ținînd cont de mesajele citite și răspunzînd, dacă vrea, la întrebări, dar fără obligația de a răspunde la toate întrebările.

■ Proiectul de cercetare

Proiectele de cercetare pot fi curente, elaborate după parcurgerea unor capitole, semestriale, anuale. În dependență de tipul proiectului, profesorul va evalua mai multe tipuri de activitate: selectarea, analiza, sinteza materialelor, capacitatea de prezentare a unui material. Se vor face, de asemeni, observări asupra repartizării sarcinilor între membrii grupului de lucru și asupra implicării lor în examinarea temei.

La finele activității de cercetare elevii vor prezenta diagrame, hărți, planșe, cõlaje, dosare tematice, eseuri, postere etc. pe care profesorul le va aprecia.

■ Portofoliul

Este un instrument de evaluare complex, integrator, care include în sine rezultatele obținute prin celelalte metode și tehnici de evaluare și necesită un efort mai mare decît celelalte forme de evaluare.

Evaluarea portofoliului vizează compararea obiectivelor stabilite la începutul activităților și produselor finale care dovedesc îndeplinirea lor.

Elevilor li se poate cere să scrie un eseu în care să spună ce gîndesc despre ce au învățat în perioada de evaluare și în ce fel mostrele și produsele din portofoliu demonstrează că au învățat

anumite teme. Comentariile lor se vor referi la scopurile învățării din perioada evaluată. Li se poate cere să estimeze nota pe care o merită.

Lucrările selectate și eseurile sînt puse apoi în mapă și înaintate profesorului, care examinează întregul portofoliu.

Se poate, de asemeni, realiza cîte un interviu cu fiecare elev, în care se va trece în revistă munca elevului și felul în care o apreciază el, lăudîndu-l pentru lucrurile făcute bine și ajutîndu-l să se concentreze asupra aspectelor care trebuie îmbunătățite. Chiar dacă nu se folosește întregul proces al evaluării de portofoliu, există aspecte care încurajează învățarea auto-dirijată. Elevii devin auto-reflexivi, se gîndesc la munca lor, atunci cînd trebuie să aleagă cîteva eșantioane din mai multe și să justifice alegerile. La fel, cînd li se cere să scrie un eseu despre ce au învățat, să-și calculeze și estimeze cunoștințele, să-și enumere activitățile, să-și stabilească obiectivele și să discute cu profesorul planul de atingere a lor.

■ Testul

Profesorul va fi solicitat să utilizeze în veriga liceală toate tipurile de teste care vor evalua atît cunoștințele, cît și aptitudinile elevilor.

Propunem cîteva tipuri de itemi (obiectivi și semiobiectivi), ce vă vor orienta în construirea testelor:

Deosebirea unui fapt de o opinie

Obiectiv: elevii vor fi capabili să recunoască, în scris, faptele reale legate de continuitatea daco-romană după retragerea aureliană.

Enunț: Citește afirmațiile de mai jos. Dacă afirmația reprezintă un fapt real, încercuiește litera F (fapt). Dacă afirmația reprezintă o opinie, încercuiește litera O (opinie).

FO 1. Una dintre dovezile continuității daco-romane după retragerea aureliană este circulația monedei romane de bronz pe teritoriul fostei provincii Dacia.

FO 2. Între dovezile continuității daco-romane în fosta provincie romană Dacia, cea mai importantă este atestarea organizării bisericești creștine la Dunărea de Jos.

Identificarea relației cauză – efect

Obiectiv: elevii vor fi capabili să stabilească o relație cauzală corectă între importanța domniei lui Ștefan cel Mare și victoriile sale militare împotriva maghiarilor, turcilor și polonilor.

Enunț: În enunțul următor ambele părți sînt adevărate. Apreciază dacă partea a doua explică de ce este adevărată prima. În cazul în care relația cauzală este corectă, încercuiește DA. În caz, contrar încercuiește NU.

DA NU 1. Independența Moldovei față de regalitatea maghiară în timpul lui Ștefan cel Mare se datorează conflictului maghiaro – polon început în 1468.

Rezolvare de problemă

Obiectiv: Elevii să aplice cunoștințele legate de evoluția politică a Țărilor Române în perioada 1821-1848 în identificarea cauzelor revoluției de la 1848.

Enunț: 1. Recunoașteți evenimentele politice cele mai semnificative care au avut loc la datele de mai jos în viața politică a Țărilor Române:

- a) februarie 1821; b) 23 iunie 1822;
c) 1 iulie 1831 și 1 ianuarie 1832; d) 1838; e) 1839; f) 1843.

2. Reconstruieți, pe baza acestor informații, tabloul vieții politice din Țările Române în perioada 1821 – 1848, precizînd:

- obiectivele și urmările Revoluției de la 1821;
- Regulamentele Organice și semnificația acestora;
- obiectivele organizațiilor revoluționare secrete din perioada 1834-1848.

3. Analizați aceste informații, evaluați importanța lor și argumentați rolul acestora în izbucnirea revoluției de la 1848 în Țările Române.

Eseu structurat

Obiectiv: elevii vor fi capabili să redacteze un eseu de cel mult o pagină, interpretînd o sursă documentară sau o imagine.

Enunț: Descrieți principalele elemente ale orașului medieval (în baza documentului sau imaginii). Pe baza acestora descrieți orașul medieval, urmărind:

- a) funcțiile orașului medieval;

- b) implicațiile sociale ale acestei structuri;
- c) implicațiile politice ale acestei structuri.

Libertatea profesorului în crearea și alegerea manualului și a altor materiale didactice ca suport

Este de mare însemnătate ca profesorul să-și sprijine demersul didactic pe manualul de istorie. În acest caz profesorul este în drept să aleagă manualul cu care vor lucra elevii la lecție. Alegerea trebuie făcută pornind de la analiza detaliată a manualelor ce sînt puse la dispoziție. Un manual ce va facilita predarea - învățarea eficientă trebuie să satisfacă anumite cerințe cum ar fi:

- o sinteză reușită a informației în corespundere cu sugestiile de conținuturi propuse în Curriculum;
- aplicativitatea conținuturilor propuse exprimată prin întrebări și răspunsuri la întrebări, problematizări, "dosare" tematice;
- prezența temelor care solicită reflecții asupra subiectelor elucidate;
- fragmente de documente istorice reprezentative, hărți etc.

Manualele de istorie destinate utilizării în clasele de liceu trebuie să accentueze mai mult latura formativă decît cea informativă.

În același timp, în momentul cînd manualele de istorie au încă anumite neajunsuri, profesorul va trebui să depună eforturi pentru a îmbunătăți ceea ce manualul nu reușește să ofere, prin elaborarea materialelor didactice suplimentare. Pentru suplinirea lipsei de documente, care este atestată în mai multe manuale, propunem spre utilizare:

1) ISTORIA ROMÂNILOR, Epoca antică și medievală, Culegere tematică școlară, Chișinău, 1993.

2) Gh. Tănăsă, Ștefan Gh. Arsene, Crestomație pentru studiul istoriei moderne și contemporane a românilor în învățămîntul preuniversitar, Ed. Spiru Haret, Iași, 1996.

Profesorul poate utiliza reprezentări grafice, imagini ale evenimentelor istorice, hărți, mijloace audio-vizuale etc.

Bibliografie

1. Lengard, P. Introducere în educația permanentă.- București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1973.
2. Okosi, W. Învățământul problematizat în școala contemporană.- București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1978.
3. Cucuș, C. Pedagogie.- Iași, Ed. Polirom, 1997.
4. Crețu, C. Psihopedagogia succesului.- Iași, Polirom, 1997.
5. Filimon, L. Pedagogie.- Bacău, Ed. Didactică și Științifică, 1996.
6. Oprescu, N. Pedagogie.- București, Ed. Fundației "România liberă", 1996.
7. Jinga, I. Manual de pedagogie.- București, Ed. All Educațional, 1998.
8. Nicola, I. Tratat de pedagogie școlară.- București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1996.
9. Macovei, E. Pedagogie.- București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1996.
10. Bontaș, I. Pedagogie.- București, All Educațional, 1996.
11. Narly, C. Pedagogie generală.- București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1996.
12. Șoitu, L. Pedagogia comunicării.- București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1997.
13. Stoica, A. Evaluarea rezultatelor școlare: ghid metodologic.- Chișinău, Liceum, 1997.
14. Anucuța, P. Pedagogie.- Timișoara, Augusta, 1997.
15. Nica, M. 980 de teste de control la istoria românilor: Concursul de admitere la facultate, barem de corectare și notare.- București, Mondial, 1996.
16. Van Soon. Istoria artelor: în 2 vol.- București: Snagov, 1997.
17. Towson, D. The dictionary of modern history.- London, Penguin Books, 1994.
18. L'histoire du monde: în 4 vol.- Paris, Larousse, 1995.
19. Duby, G. Grand atlas of historique en 473 cartes.- Paris, Larousse, 1995.
20. Smeu, G. Dicționar de istorie a românilor.- București, Trei, 1997.

